

Zenia Stampes grundlovstale

Taler

Zenia Stampe
Medlem af Folketinget for
Radikale Venstre

Dato

5. juni 2025

Sted

Ansgar Anlæg, Klingenberg 15B,
5000 Odense

- 1 Når mine børn spørger, hvad jeg arbejder for, så plejer jeg at sige: Truede dyr og planter – og truede mennesker. Det er også det, jeg vil tale om i dag.

- 5 For det er jo også dét, demokratiet skal måles på. Kan det sikre planeten og fremtidige generationers livsvilkår? Og kan det værne om den enkeltes værdighed?

Planeten

- 10 Først om planeten og fremtiden: Jeg er ikke enig med dem, der siger, at folk er færdige med at gå op i klima. Men jeg tror, at flere og flere har forstået, at klimaet ikke bare kan fikses med ny teknologi. Det kræver grundlæggende forandringer af den måde, vi lever på – og har skruet vores samfund sammen på.

- 15 Men før vi overhovedet kan nå dertil, så kræver det en helt ny erkendelse af kloden og vores rolle på den:

- 20 Vores planet har grænser. Den er ikke et tag-selv-bord, som man kan sige bord-dæk-dig til, og så fylder automatisk op. Det er heller ikke et bundløst affaldsdepot.

- Overskrider vi grænserne, går det ikke bare ud over jordens øvrige organismer. Det sætter også store naturkræfter i gang, som kan true hele menneskeheden.

- 25 Men det er abstrakt – og selv når det kommer helt tæt på i form af oversvømmelse, tørke og storm, kan det være svært at forstå, hvordan naturkræfterne virker – og især hvordan de hænger sammen med vores adfærd.

Det er ikke mere end fem-seks år siden, at jeg selv hørte ordet masseuddøen første gang. Vi skal helt tilbage til dinosaurernes tid for at finde en lige så voldsom udryddelse af arter, som vi ser nu. Dengang var årsagen et gigantisk meteornedslag, der ramte Jorden og slyngede så meget støv og aske op i
35 atmosfæren, at sollyset ikke kunne trænge igennem. Temperaturen styrteddykkede med op mod tyve grader.

Men efter at have dykket ned i jordens historie, har jeg fundet ud af, at det ikke den bedste sammenligning.

40 Vores tids masseuddøen minder mere om den største masseuddøen i planetens historie: Den perm-triaskemasseuddøen for 250 millioner år siden. Årsagen var titusinder af års voldsomme vulkanudbrud i Sibirien, som sendte enorme mængder CO₂ og svovl op i atmosfæren. Det førte til global opvarmning på 5-
45 10 grader, forsuring af havene, skovbrande, ændrede havstrømme og iltfattige have.

Det lyder som noget vi kender. Men dengang skete det over titusinder af år. I dag kan vi nå en global opvarmning på 5 grader allerede inden udgangen af dette
50 århundrede. Med andre ord: Denne gang er det os, der er årsagen, og det går hundrede gange hurtigere end dengang!

Vi har et meget lille vindue at handle i – og hvis vi bruger det, siger geofysikere, at vi mennesker kan leve på kloden i 100 millioner år endnu.

55 Men det kræver, at vi genopfinder os selv som menneskehed og samfund: Vi skal trække CO₂ ud af atmosfæren i stedet for at udlede CO₂ til atmosfæren. Vi skal lave mad på mindre plads, så vi kan frigøre plads til jordens naturlige systemer. Vi skal holde hus med jordens knappe ressourcer. Det kræver
60 handling. Men det kræver først og fremmest en ny indstilling.

Og det er jo muligt. Vi så det under corona. Og vi ser det igen nu, hvor Putin og Trump pludselig har fået os til at diskutere, hvad vi er villige til at ofre vores liv for. Kunne vi ikke i samme åndedrag blive enige om, at det er værd at ofre et par
65 bøffer og en flyvetur for planeten og de kommende generationers skyld?

Eller skal det gå helt galt, før vi ændrer på noget. Det har vi desværre også eksempler på.

Den enkeltes værdighed

Vi skulle igennem Anden Verdenskrig, før vi forstod, at internationalt samarbejde er afgørende for at undgå altødelæggende krige. Og vi skulle opleve
 75 holocaust, før vi opfandt menneskerettighederne, fordi vi forstod, at demokrati – i form af flertalsstyre – ikke er en garanti mod forfølgelse og drab.

Men her, 80 år efter rædslerne, er det som om, vi allerede er ved at miste begge dele. En stærk understrøm løber gennem de vestlige demokratier: Færre ønsker
 80 at forpligte sig – hverken til internationalt samarbejde eller beskyttelse af den enkelte.

Demokratiet bliver reduceret til nationalt flertalsstyre – også når det går ud over den enkeltes frihed og det fælles ansvar for at løse de menneskeskabte grønne
 85 kriser.

Og strømmen har også ramt Danmark.

Mette Frederiksen går nu sammen med Meloni for at presse Den Europæiske
 90 Menneskerettighedsdomstol til at ændre praksis for at kunne udvise flere.

Flere borgerlige partier foreslår i stedet helt at træde ud af internationale konventioner for at kunne udvise flere. Mest opsigtsvækkende er Liberal
 Alliances forslag om at forlade menneskerettighedskonventionen og
 95 genindtræde med forbehold for artikel 8 om retten til privatliv og familieliv. Men netop artikel 8 er det vigtigste værn mod overvågning og indgreb i vores privatliv. Grundloven beskytter os kun svagt på det punkt.

I resten af Europa kæmper man med de samme tendenser. Men i Tyskland har
 100 efterretningstjenesten – Verfassungsschutz – stemplet AfD som højreekstrem. Ikke fordi de er imod indvandring, men fordi de vil fratage bestemte grupper lige rettigheder alene på grund af deres herkomst. Det strider mod Tysklands forfatning, hvor paragraf ét slår fast, at menneskets værdighed er ukrænkelig – en paragraf, der aldrig kan ændres. Hvorfor? Fordi nazismens rædsler lærte
 105 tyskerne, hvor fatalt det kan gå, hvis flertallet får magt uden grænser.

Det står i skarp kontrast til debatten i Danmark, hvor mange synes, at flertallet

er hævet over alt – også individets rettigheder.

110

Da jeg for 16 år siden var med til at stifte Den Republikanske Grundlovsbevægelse, handlede det for mig lige så meget om at få frihedsrettighederne skrevet ind i grundloven – som om at afskaffe monarkiet. Men dengang blev jeg tit mødt af argumentet, at det var unødvendigt – vi havde jo menneskerettighedskonventionen som sikkerhedsnet. Selvom det kun kræver tre behandlinger i Folketinget, virkede det utænkeligt, at Danmark skulle forlade den.

115

Sådan er det ikke længere. Og det er måske tid til, at vi Radikale finder Niels Helwegs snart tredive år gamle forslag til en revideret grundlov frem fra skuffen. Vi har brug for en grundlov, der beskytter frihed, retssikkerhed og menneskerettigheder.

120

Men lad os også lige give den en grøn overhaling. For vi har også brug for en grundlov, der beskytter fremtidige generationer.

125

Uden retsstat – intet demokrati retsstat.

Uden en sund planet – ingen menneskehed.

130

Med disse alvorstunge ord – og en fortsat tro på demokratiet: Glædelig grundlovsdag!

Kilde

135

Manuskript tilsendt af taler og udgivet af Danske Taler med tilladelse fra taler.

Kildetype

Digitalt manuskript

Tags

Grundlovstale, Radikale Venstre

140

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/zenia-stampes-grundlovstale-2025>

145